

Ένα μνημείο στον άγνωστο άνθρωπο
από την ομάδα «Σημείο Μηδέν»

Ειρήνη Αϊβαλιώτου

28/10/2013

Ως θεατρικό έργο, με την έννοια ενός κειμένου στο οποίο ο συγγραφέας έχει δώσει ολοκληρωμένη μορφή, ο **“Βούτσεκ”** δεν υφίσταται. Έχουν σωθεί μόνο δώδεκα φύλλα χαρτί, όπου ο Μπύχνερ, ως επί το πλείστον σε γερμανικά με γοτθική μορφή, μας έχει κληροδοτήσει 49 σχέδια σκηνών. Οι σκηνές αυτές με το κατάλληλο φιλολογικό κολάζ έχουν συγκροτήσει τον **“Βούτσεκ”**.

Ο **«Βούτσεκ»** του **Μπύχνερ**, ο οποίος παρουσιάζεται στο **«Νέο Χώρο»** του θεάτρου **«Αττις»**, από την ομάδα **«Σημείο Μηδέν»**, ζει μέσα στις δεκαετίες, διαχρονικός και αναλλοίωτος. Η παράσταση που παρακολουθήσαμε ξεκινά από το παραλήρημα του δυστυχισμένου αυτού ανθρώπου, του Βούτσεκ. Όλα τα πρόσωπα του έργου είναι θραύσματα αυτού του παραληρήματος, ταυτόχρονα δημιουργοί και δημιουργήματά του. Η δύναμη της παράστασης εντοπίζεται στο υπόγειο ρεύμα βίας ανθρώπου απέναντι σε άνθρωπο που τη διαπερνά, αλλά και στον αινιγματικό και αποσπασματικό χαρακτήρα του κειμένου που δίνεται με τρόπο αφαιρετικό και γλαφυρό.

Μετά την περσινή της άκρως εξαιρετική παράσταση, τη **«Μεταμόρφωση»** του Κάφκα, που απέσπασε θετικές εντυπώσεις, η ομάδα **«Σημείο Μηδέν»** συνεχίζει εξελίσσοντας την προσωπική θεατρική της γλώσσα με το έργο – σταθμό του σπουδαίου Γερμανού δραματουργού, σε σκηνοθεσία και πάλι του **Σάββα Στρούμπου**.

Το έργο είναι πολυσύνθετο και πολυεπίπεδο, παρά τη φαινομενική του απλότητα: Ο στρατιώτης Βούτσεκ, που ξυρίζει το λοχαγό του και για λίγες πενταροδεκάρες κάνει το πειραματόζωο σ' ένα γιατρό, σκοτώνει τη Μαρία, τη μάνα του παιδιού του, γιατί τον απάτησε. Στη φυλακή της κοινωνίας και στη φυλακή του μυαλού του δεν έχει άλλη καταφυγή πέρα από τη βία, που δε στρέφεται ενάντια στους καταπιεστές του αλλά

ενάντια στην αγαπημένη του, σε τελική ανάλυση ενάντια στον ίδιο τον εαυτό του.

Πρόκειται για έργο εμβληματικό που δεν αφήνει την αληθινή ιστορία ενός ταπεινού ανθρώπου να ξεχαστεί. Ένα μνημείο στον άγνωστο άνθρωπο. Στον στρατιώτη που ακούσια πολέμησε, που ακούσια σκότωσε, που εκούσια αποκεφαλίστηκε. Ο «Βούτσεκ» είναι κάτι περισσότερο από ένα σχόλιο πάνω στη βία. Είναι κυρίως μια κραυγή αγωνίας απέναντι σε κοινωνίες ανθρωποφαγικές, όπου ο άνθρωπος είναι άβουλο γρανάζι μιας τεράστιας μηχανής παραγωγής, κατανάλωσης, οικονομικών δεικτών και κέρδους.

Η υπόθεση του έργου, που γράφτηκε το 1836 στη Γερμανία, στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα: ο Γιόχαν Κρίστιαν Βούτσεκ ήταν κι αυτός κουρέας και στρατιώτης και αποκεφαλίστηκε στη Λειψία το 1824 επειδή σκότωσε την ερωμένη του. Το δικαστήριο είχε ασχοληθεί με το θέμα του καταλογισμού του κατηγορουμένου, και οι σχετικές ιατρικές εκθέσεις είχαν δημοσιευτεί σε ένα ιατρικό περιοδικό. Ο Μπύχνερ δανείζεται πολλές λεπτομέρειες από τις εκθέσεις αυτές, αλλά και από δύο άλλες παρόμοιες υποθέσεις, με μια πιστότητα που πλησιάζει το θέατρο – ντοκουμέντο.

Στον «Βούτσεκ» αποδομείται ολόκληρο το θρησκευτικό, στρατιωτικό, επιστημονικό και οικογενειακό οικοδόμημα που δημιουργεί αποκτηνωμένους υπάνθρωπους. Ο «Βούτσεκ» έχει κάτι πολύ ενδιαφέρον να μας πει σχετικά με το «πώς;» και το «γιατί;» ωθείται ο άνθρωπος στη βία.

Ο 24χρονος Μπύχνερ πέθανε πριν προλάβει να ολοκληρώσει τον «Βούτσεκ». Κι ωστόσο σ' αυτές τις βιαστικά γραμμένες σελίδες, που η σειρά τους είναι ένα αίνιγμα, περιέχονται όλες σχεδόν οι υφολογικές τάσεις του σύγχρονου θεάτρου. Οι τμηματικές του σκηνές επηρέασαν το θεατρικό τοπίο του 20ού αιώνα όσο λίγα έργα έχουν καταφέρει μέχρι στιγμής να το κάνουν. Ένα έργο κλασικό και μεγαλόπνοο, που δεν υπόκειται σε καμία κατάταξη, ιδεολογική ή αισθητική, από όσες γνωρίζουμε.

Ο σκηνοθέτης **Σάββας Στρούμπος** τόνισε με την προσέγγισή του πως κανείς δεν είναι εκ των προτέρων φονιάς, εγκληματίας ή κλέφτης και ότι

ο άνθρωπος, σε μεγάλο βαθμό, διαμορφώνεται από τις συνθήκες της ζωής του. Ο Βούτσεκ είναι ένα κατ' ουσίαν καλό και ασήμαντο ανθρωπάκι που διαπράττει ένα απεχθές έγκλημα. Ελάχιστες φορές στην Ιστορία η βία και η εγκληματικότητα αντιμετωπίστηκαν στη ρίζα τους, ως αποτελέσματα φτώχειας, εξαθλίωσης και καταπίεσης.

Τι κοινό μπορεί να έχει το 1836 με τη σημερινή εποχή; Στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα η βιομηχανική επανάσταση συγκλονίζει την Ευρώπη και οι άρχουσες τάξεις αρχίζουν να αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο ως εμπόρευμα και προϊόν. Το επικρατέστερο σλόγκαν είναι «ο χρόνος είναι χρήμα». Ταυτόχρονα, όμως, γεννιούνται και επαναστατικά κινήματα που τα επόμενα χρόνια κορυφώνονται. Η σημερινή εποχή, περίοδος βαθιάς οικονομικής και ηθικής κρίσης, μας φέρνει και πάλι μπροστά στο αίτημα χειραφέτησης των ανθρώπων. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θα συμβεί.

Στις μέρες μας η αποκαλυπτική δύναμη μιας τέτοιας παράστασης, η ενέργειά της, ο απόλυτος χαρακτήρας της καλλιτεχνικής κατάθεσης, αποκτά ακόμα μεγαλύτερη ισχύ.

Το αφαιρετικό και υποβλητικό αυτό δρώμενο παρουσιάστηκε μέσα σε ένα κλίμα εργαστηρίου, όπου έχουν εξαλειφθεί όσα είναι στερεότυπα και περιττά και έχει κρατηθεί η απόσταση και το βαθύ ψυχολογικό επίπεδο. Το κοινό τοποθετείται σε πολύ μικρή απόσταση από τους ηθοποιούς περιφερειακά της ιδιότυπης σκηνης, που στην ουσία είναι ένας ξύλινος διάδρομος σαν ράμπα. Ο χώρος είναι φωτισμένος, δίχως οι θεατές να είναι αόρατοι αλλά μοιάζοντας ενταγμένοι στην παράσταση. Το όλο δρώμενο θα μπορούσα να το παρομοιάσω με τελετή η οποία φέρει μυστηριακούς απόηχους, τραγούδι, κίνηση, πλαστικότητα, ενέργειες και δομές, σώματα και ρυθμό, εκφράσεις που εγκαλούν σε κάτι οργανικό, αρχετυπικό, αρχαϊκό, κληροδοτημένο από μεγάλους δασκάλους. Ακόμα και τα σημεία που δεν εκφράζονται προφορικά είναι προκλητικά, εκδηλωτικά και εκφραστικά σαν υπενθύμιση παλιού κοινού μυστικού.

Η ομάδα, που έχει συγγενικές σχέσεις με το θέατρο και την αισθητική του σπουδαίου μας δημιουργού **Θόδωρου Τερζόπουλου**, παρουσιάζει μια ερευνητική δουλειά, αποτέλεσμα ασκητισμού και ιδιαίτερης αφοσίωσης.

Το κουαρτέτο των ηθοποιών αποτελούν οι ταλαντούχοι καλλιτέχνες **Ελεάνα Γεωργούλη, Δαβίδ Μαλτέζε, Μιλτιάδης Φιορέντζης** και **Δέσποινα Χατζηπαυλίδου**. Οι ηθοποιοί αυτοί είναι κομιστές μιας ουσιώδους εμπειρίας και μετατρέπουν την ουσιώδη εμπειρία σε έργο τέχνης, σε παράσταση που προκαλεί βιώματα στο θεατή και τον φέρει στο χώρο του μυστικού, του μυστικού που μπορεί να αναγνωρισθεί αλλά όχι και να εκφραστεί.

Μια σπουδαία δουλειά από τον **Σάββα Στρούμπο** και την ομάδα «**Σημείο Μηδέν**», δημιουργημένη με αγνότητα, μόχθο, ήθος και βαθιά προσωπική ματιά.

* Στην παράσταση κάνει την εμφάνισή του και ένα ιδιότυπο μουσικό όργανο, πνευστό και έγχορδο ταυτόχρονα, το οποίο κατασκεύασε με απλά υλικά και παίζει ο ηθοποιός **Δαβίδ Μαλτέζε** (Αρχιτυμπανιστής, Λοχαγός).